

بهشت ظهور نفس، آیا ما به مکانی جز ساخته‌های خود وارد می‌شویم؟

بهشت ظهور نفس یا بررسی بهشت به عنوان حقیقتی که در درون ما شکل می‌گیرد

بهشت کجاست؟ آیا تا به حال به این فکر کرده‌اید که حقیقت بهشت چیست؟ زمانی که ما از دنیا وارد آخرت می‌شویم، دقیقاً به کجا قدم می‌گذاریم؟ آیا بهشت مکانی بیرونی است که از پیش برای ما آماده شده، یا اینکه بهشت ظهور نفس ماست؟ اگر ما بهشتی باشیم، این بهشت چگونه ساخته می‌شود؟ چه چیزی باعث شکل‌گیری آن است و چگونه می‌توان آن را تعریف کرد؟

احتمالاً چنین سوالاتی برای شما هم پیش آمده باشد. ما همواره در جست‌وجوی کشف حقایق پیرامون سرنوشت و جایگاهی ابدی خودمان هستیم و می‌خواهیم بدانیم که پس از ورود به آخرت، به چه مکانی متولد می‌شویم. در مورد علت بهشتی شدن نظرات گوناگونی وجود دارد؛ برخی معتقداند اگر قواعد دین را رعایت کرده و یا مثلاً انسان خوبی باشند، در آخرت به مکانی به نام بهشت وارد شده و از نعماتش بهره خواهند برد. اما حقیقت این است که بهشت ظهور نفس انسان است.

اهل معرفت معتقدند که بهشت در وجود انسان مومن است، نه اینکه انسان در بهشت باشد.^۱ در این دیدگاه، بهشت به‌عنوان ظهور نفس انسان تعریف می‌شود؛ به عبارتی بهشت را بازتابی از وجود واقعی انسان که در دنیا شکل داده‌است، می‌دانند و این یعنی هرکدام از ما، همان بهشتی را خواهیم داشت که خودمان در زندگی دنیوی برای خود ساخته‌ایم. بهشت، ظهوری از نفس ماست، که در آخرت به کامل‌ترین شکل خود ظاهر می‌شود.

در این مقاله، خواهیم گفت که چگونه نفس انسان، خالق اصلی بهشت و جهنم اوست. بهشت، نه یک مکان آماده شده بیرونی، بلکه محصول و نتیجه عمری تلاش درونی ما در دنیا است. آیا ممکن است کسی

حجت الاسلام و المسلمین حمیدرضا شاکری، برگرفته از کتاب زندگی در بهشت.^۱

به جایی متولد شود که خود آن را نساخته است؟ این سوال و سوالاتی که در ابتدای مقاله مطرح کردیم، ما را به تأمل و بررسی بیشتر درباره ماهیت بهشت و نقش نفس در شکل‌گیری آن دعوت می‌کند.

تولدی به درون خود

برای درک دقیق و کامل این باور که بهشت ظهور نفس ماست، از «[قانون نسبت](#)» کمک می‌گیریم. در شرح قانون نسبت گفتیم که رابطه بین جنین و رحم مادر، مانند رابطه بین دنیا و آخرت است؛ به این معنا که همان‌گونه که جنین در رحم مادر رشد کرده و خودش را برای تولد مهیا می‌کند، انسان نیز در دنیا مشغول آماده‌سازی آن چیزی است که بعداً در آخرت با آن روبه‌رو خواهد شد.

در تولد جنین به دنیا، اگر سلامتی جسمی او را به بهشت تشبیه کرده و نقص یا بیماری‌اش را نمایشی از جهنم بدانیم، این سوال پیش می‌آید که: جنین با چه شرایطی و در واقع با چه بدنی به دنیا وارد می‌شود؟ آیا می‌توان ادعا کرد که بدن جنین، چیزی است که دیگری برای او ساخته و او هیچ نقشی در آن نداشته است؟ آیا می‌توان گفت که کیفیت بدن‌سازی جنین در رحم مادر هیچ اهمیتی نداشته، و او تحت هر شرایط با بدنی سالم به دنیا متولد می‌شود؟ آیا می‌شود نادیده گرفت که کیفیت زندگی جنین در دوره رحمی، تأثیر مستقیمی بر سلامتی یا بیماری او هنگام تولد دارد؟

واقعیت این است که هیچ منطقی نمی‌پذیرد دوره رحمی برای جنین بی‌اهمیت باشد. همه قبول داریم که جنین، با بدنی وارد دنیا می‌شود که خودش به واسطه دریافت تغذیه مفید و لازم، حفظ شرایط ساخت، رشد و عملکرد اعضا، در رحم مادر ساخته است. بهشت یا جهنم او، چیزی نیست که از بیرون به او تحمیل شده باشد؛ بلکه تمام سلامتی یا بیماری‌اش، محصول اعمال و شاکله‌ای است که در دوران رحمی ساخته و با خودش به دنیا آورده است. دنیا هم در برابر آخرت خاصیت رحمی دارد و انسان در آن نفس خود را برای ورود به آخرت شکل می‌دهد. هر عمل، باور و اندیشه‌ای که نفس انسان را شکل می‌دهد، خشت‌های بنای

بهشت یا جهنم او را می‌گذارد. بهشت، چیزی بیرونی و یا مکانی از پیش آماده نیست که ما وارد آن شویم؛ بلکه انعکاسی از وجود خود ما بوده و ما هر لحظه در دنیا در حال ساختن آن هستیم. بنابراین بهشت ظهور نفس است و هر انسانی به نفس خود متولد می‌شود.

همه چیز در نفس ما نهفته است

گفتیم که بهشت ظهور نفس ماست اما مگر نفس چه ساختاری دارد که می‌تواند تولیدکننده بهشت و جهنم باشد؟ اصلا نفس چیست؟ در مقاله «[نفس ما قبر ماست](#)» گفتیم که قبر هم‌معنا با نفس است که آن را در دنیا می‌سازیم؛ اگر منتظر بهشتی با بی‌نهایت امکانات هستیم، آن بهشت را باید در همین دنیا بسازیم؛ اما اگر در دنیا دائما در فشار هستیم، متعاقبا پس از مرگ و ورود به آخرت مهمان همین دارایی‌های از پیش فرستاده شده خود هستیم و فشارهای آخرتی را متحمل خواهیم شد.

تصور کنید که شما باغبانی هستید و زمینی بدون هیچ گل و گیاهی به شما داده می‌شود. شما بنا به انتخاب خود و احتمالا در نظر گرفتن شرایط آب و هوایی آن منطقه، برای نوع و حجم کاشت محصول مورد نظرتان برنامه‌ریزی می‌کنید؛ اگر بخواهید باغی شکوفا، زیبا و پر محصول داشته باشید، باید دانه‌های سالمی بکارید، آن‌ها را به موقع آبیاری کنید، با دقت و تلاش کافی، شرایط لازم برای رشد گیاهان را فراهم کنید و از محصول خود در برابر آفات مراقبت کنید. چنین تلاش‌هایی به مرور باغی سرسبز، زیبا و پر از عطر و رایحه‌های دلپذیر برای شما فراهم می‌کند که شما می‌توانید از آن لذت ببرید؛ اما اگر دانه‌هایی که کاشته‌اید، ناسالم بوده یا این که باغ را رها کرده و از مراقبتش خودداری کنید، نتیجه چیزی جز باغی خشک، بی‌ثمر و پر از علف‌های هرز نخواهد بود. همه کیفیت این باغ، به تلاش‌ها، انتخاب‌ها و اعمال شما بستگی داشته و انعکاسی از تصمیم‌های شما است.

در مثال باغبان ثابت کردیم که بهشت ظهور نفس انسان است؛ در واقع بهشت مانند باغی است که ما در طول زندگی در دنیا آن را می‌سازیم. هر نیت، عمل و اخلاق خوبی دانه‌ای از سعادت در دوردن ماست و این

دانه‌ها بعد از مرگ، تبدیل به باغی ابدی یعنی بهشت می‌شود. از سوی دیگر، اگر در دنیا اعمالی نادرست، نیت‌های منفی و اخلاق ناپسند داشته باشیم، نفس‌مان پر از میوه‌های زهرآگین و علف‌های هرز می‌شود و این باغ ناسالم، همان جهنمی است که در آخرت با آن روبه‌رو می‌شویم.

این نگرش به آخرت، تصویری متفاوت از بهشت ارائه می‌دهد. بهشت، نه مکانی بیرونی و از پیش ساخته شده است که ما به آن وارد شویم، بلکه تجلی و ظهور حقیقت نفس ماست. ما همین حالا در حال ساختن و شکل‌دادن به خودمان است. هر عمل، فکر و احساس ما، ذره‌ذره بنای دنیایی را می‌سازد که در آینده در آن زندگی خواهیم کرد؛ به عبارت دیگر آخرت همان لحظه‌ای است که ما با «ساخته‌های نفس خود» روبه‌رو می‌شویم.

این دیدگاه مسئولیت ما را در دنیا شفاف‌تر می‌کند. هیچ حقیقتی بیرون از وجود ما منتظرمان نیست تا ما را به درون خود فراخواند؛ تمامی آنچه با آن مواجه خواهیم شد، همان چیزی است که خود به آن شکل داده‌ایم؛ اگر زندگی‌ای پر از عشق، خیر و عدالت ساخته باشیم، در جهانی پر از زیبایی و آرامش «متولد» خواهیم شد؛ اما اگر وجود خود را با نفرت و کینه شکل داده باشیم، دنیایی جز رنج و تاریکی برای خود نمی‌سازیم.

بنابراین، وقتی به این پرسش فکر می‌کنیم که آخرت چیست یا بهشت کجاست، پاسخ این است که بهشت ظهور نفس ماست. نفس انسان آن قدر مهم است که همه چیز، از درون او به بیرون می‌تابد و ما در نهایت چیزی جز آنچه ساخته‌ایم، با خود نخواهیم داشت.